

”Man snyggade gärna upp fattigdomen då den skulle gå i tryck”

Exteriörer och interiörer »Från diakonissanstalten å Stora Ersta vid Stockholm» har fångats i en teckning av Fredrik Stoopendal. Bilden illustrerade en artikel om anstalten i »Ny illustrerad tidskrift» nr 12, 1883. Stoopendal var mest känd för att han var gift med Jenny Nyström.

Bildens sedesamma diakonissor och deras undergivna skyddslingar i välordnade interiörer skiljer sig starkt ifrån den fattigdom och misär som var diakonissornas arbetsmiljö ute i församlingarna. Man snyggade gärna upp fattigdomen då den skulle gå i tryck.

Svenska diakonissällskapet, numera Ersta diakonissällskap, grundades 1849. Syftet var att utbilda unga kristna kvinnor till diakonissor och sjuksköterskor. Ersta sjuksköterskeskola, landets äldsta, grundades 1851, samtidigt som det första diakonissjukhuset inrättades på Kungsholmen. Verksamheten, som helt drevs med gåvor och donationer, växte och 1864 flyttade man till nybygget vid Ersta. Sjukhuset byggdes strax bredvid Ersta kyrka (där klockstapelns idag står), och var när det stod klart (arkitekten var Per Ulrik Stenhammar) ett av Sveriges första korridorsjukhus. Det hade ett avancerat ventilations- och värmesystem. Varmvatten cirkulerade i rör nedlagda i kanaler i golvet. Kanalerna var täckta av trägaller. Detta var ett sätt både att få en jämn värme till patienterna och att spara arbete åt systrarna, som slapp elda i kakelugnarna och i stället kunde ägna sig åt patientvård.

Tjänstgörande läkare under åren 1876–1897 var dr Carl Mårten Sonden, sedermera professor. Han var omtyckt av patienterna och ägnade stort intresse åt undervisningen av sjuksköterskeeleverna. Utbildningen var både teoretisk och praktisk. Den gick ut på att sätta patienten i

MEDICIN HISTORISK *paus*

Medicinhistoriska ögonblicksbilder, i form av en kort text till en bra bild, välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

centrum och att läka inte bara till kropp utan också till själ.

Man byggde upp en bred social verksamhet. Magdalenahemmet var ett hem för mycket unga kvinnor på väg ut i prostitution. Ett barnhem inrättades i norra porthuset (nu museum) för 15–20 barn.

Den kände ögonläkaren Anton Johan Berg opererade under dessa år sina patienter på Ersta. Av 22 utförda operationer under år 1883 var tolv ögonoperationer.

År 1883 vårdades 291 personer på sjukhuset, av vilka 233 skrevs ut friska eller förbättrade. Mortaliteten var 8,8 procent. Lungsjukdomar, mag-tarmsjukdomar och reumatiska sjukdomar var de vanligaste diagnoserna.

Först 1890 fick man en operationssal. Dessförinnan opererade man i operationssystemens sovrum, som utrymdes vid behov.

Sjukhuset kunde ta emot 35–40 patienter, av vilka de flesta var arbetare från kvarteren runt sjukhuset. Det fanns ungefär sex privatplatser och ungefär lika många friplatser.

Vid sekelskiftet var sjukhuset för litet, omödrert och slitet. Med hjälp av de medel som samlats in på initiativ av drottning Sophia samt ett lån av Stockholms stad kunde man hösten 1907 inviga det nya sjukhuset på tomten Lilla Ersta.

*

Ersta diakonimuseum visar diakonins betydelse för utvecklingen av den svenska sjuk- och socialvården. Det är inrymt i ett av de gula porthusen från tidigt 1700-tal, de äldsta kvarvarande på tomten. Det är öppet vardagar 9–12, 13–16. Adressen är Erstagatan 1 M.

Birgitta Wendt
antikvarie
Ersta diakonimuseum
Stockholm

